

GLOSSA

Keskiajan tutkimuksen ja opetuksen yhdistys

Glossa

Historian laitos

PL 59

00014 Helsingin yliopisto

glossa-ry@helsinki.fi

Internet www.helsinki.fi/hum/hist/glossa

GLOSSAE 4/ 2000

Julkaisija Glossa ry. - Keskiajan opinto- ja tutkimusyhdistys

Perustettu vuonna 1998

Internet www.helsinki.fi/hum/hist/glossa

Päätoimittaja Ossi Kokkonen

puh (työ): 09 - 228 69 351

(gsm): 040 - 7080342

posti: ossi.kokkonen@helsinki.fi

Aineisto seuraavaa numeroa varten
disketillä tai sähköpostitse 15.1. 2001 mennessä.

ISSN 1455-9153

Hei!

Glossan syyskokous pidettiin maanantaina 6.11. Perinteiseen tapaan kokouksessa valittiin uusi – tosin paljolti edellisen näköinen – hallitus. Puheenjohtajana jatkaa edelleen allekirjoittanut, ja hallituksen muut jäsenet ovat Eva Ahl, Christian Krötzl, Jeanette Lindblom, Samu Niskanen ja Ritva Palmén. Glossae-lehden päätoimittajana jatkaa edelleen Ossi Kokkonen.

Uuden hallituksen nimeämisen ohella tärkeimpiä syyskokouksen käsittelemiä asioita oli päätös pyrkiä laajentamaan Glossan toiminta vähitellen myös Helsingin ulkopuolelle niin, että yhdistys voisi lopulta toimia mahdollisimman laajasti keskiajan tutkimuksen ja kaikkien Suomen keskiajan tutkijoiden sekä alan opiskelijoiden edustajana. Ajatuksella on pitkät juuret: jo vuosia on peräänkuulutettu jonkinlaista keskiajan tutkimuksen seuraa, joka yhdistäisi ympäri Suomea hajallaan olevia alan tutkijoita ja harrastajia. Savonlinnassa lokakuussa pidetyillä keskiajan päivillä asiasta keskusteltiin laajasti ja päädyttiin lopulta siihen, että yksinkertaisinta ja kivuttominta olisi laajentaa vähitellen jo asemansa vakiinnuttaneen Glossan toiminta vähitellen koko maahan, erityisesti niihin yliopistokaupunkeihin, joissa on mahdollisuus opiskella historiaa. Tälle suunnitelmalle siis antoi Glossan syyskokous tukensa.

Jotta Glossa voisi todella yhdistää laajasti Suomen keskiajan opiskelijoita ja tutkijoita sekä toimia tehokkaasti myös perinteisen vaikutusalueensa ulkopuolella, sen sääntöjä on muokattava jonkin verran. Nyt käsillä olevassa lehdessä esitellään sääntöihin tehtäväksi ehdotetut muutokset, jotka syyskokous jo kertaalleen hyväksyi. Yhdistyksen sääntöjen mukaan sääntömuutokset on kuitenkin käsiteltävä kahdessa peräkkäisessä kokouksessa, minkä vuoksi Glossan jouluesitelmän yhteydessä **maanantaina 4.12.2000 klo 18.00** pidetään **Helsingin yliopiston historian laitoksen salissa A205 (Unioninkatu 38A, 2. krs.)** yleiskokous, jossa asiaa puidaan vielä kertaalleen. Kaikki ovat sydämellisesti tervetulleita!

Mikäli kaavaillut muutokset todella toteutuvat, yhdistyksen toiminta laajenee vähitellen. Paikallisesti Glossa varmasti jatkaa ainakin aluksi pitkälti samoilla linjoilla kuin aiemmin: keskiaikaa koskettavat esitelmät, seminaarit ja tiedotustoiminta ovat epäilemättä edelleen päällimmäisinä. Käytännössä Glossan toiminnan aktivoimiseen ja levittämiseen eri puolille Suomea tarvitaan aktiivisia ihmisiä ympäri maata. Suomalaisten medievistien onkin aika ryhdistäytyä; nyt on mainio tilaisuus korottaa profiilia ja tehdä vuosia puheena olleesta kaikkia yhdistävästä seurasta totta. *Sic itur ad astra.*

Onnellista loppusyksyä,

Tuomas Heikkilä
glossa-ry@helsinki.fi

Glossan tulevaa ohjelmaa talvella 2000-2001

Seuraavat esitelmät pidetään Helsingin yliopiston historian laitoksen salissa A205 (Unioninkatu 38A, 2. krs).

– Maanantaina 4.12. kello 18 esitelmöi Ilkka Taitto (Sibelius-Akatemia) aiheesta "*Latinalaisen liturgian lähteet Suomessa. Keskiajan ja 1500-luvun käsikirjoitusperinne*". Esitelmä sisältää musiikkinäytteitä ja glögitarjoilun!

– Maanantaina 5.3. kello 18 esitelmöi professori Peter Clark (Helsingin yliopisto) aiheesta "*Late Medieval English Towns*".

– Maanantaina 19.3. kello 18 esitelmöi FT Jussi Hanska (Tampereen yliopisto) aiheesta "*Saarna ja historiankirjoitus - Flavius Josephus ja 1200-luvun mallisaarnakokoelmat*".

Tervetuloa!

Suomen historiallinen seura

järjestää perjantaina 1.12. kello 17–20
Tieteiden talossa (Kirkkokatu 6)
seminaarin

Renessanssin lumo

Dos. Päivi Setälä: Renessanssin nainen
Dos. Katariina Mustakallio: Mikä renessanssissa kiinnostaa
Dos. Heikki Mikkeli: Mikä renessanssissa kiinnostaa
FT. Timo Joutsivuo: Oliko renessanssissa tiedettä?

Bysantin tutkimuksen ja -harrastuksen yhdistyksiä Suomessa

Suomessa toimii tällä hetkellä kaksi Bysantin tutkimukseen liittyvää yhdistystä. Toinen on vuonna 1981 perustettu Bysantin tutkimuksen seura r.y. ja toinen on vuonna 1991 perustettu Suomen Bysanttikomiteayhdistys r.y.

Bysantin tutkimuksen seura on bysanttilaisen kulttuurin tieteellistä tutkimusta Suomessa edistävä tiedeseura. Se on sekä Suomen tieteilisten seurain valtuuskunnan että kansainvälisen Association Internationale des Études Byzantines jäsen. Seuran tavoitteena on koota yhteen Bysantin tutkimuksen piirissä toimivia tutkijoita ja kaikki alasta muutoin kiinnostuneet. Seuran nykyinen puheenjohtaja on TT Matti Kotiranta, joka toimii Ortodoksian laitoksen assistenttina Helsingin yliopistossa.

Association Internationale des Études Byzantines -järjestön puitteissa järjestään joka viides vuosi kansainvälisiä bysantinistiikan kongressejä eri puolella maailmaa. Vuoden 1991 Moskovassa järjestetyssä kongressissa suomalaisten osanottajien määrä oli kuitenkin melkein olematon. Tämän harmillisen tilanteen korjaamiseksi syntyi idea perustaa Bysanttikomitea, jonka ensimmäisenä tavoitteena oli koota laajempi suomalainen osanottajavaltuuskunta vuoden 1996 Kööpenhaminassa järjestettyyn kansainväliseen kongressiin. Tämä tavoite saavutettiin ja Kööpenhaminassa oli läsnä yhteensä parikymmentä suomalaista molemmista yhdistyksistä. Bysanttikomitean puheenjohtajana toimii entinen Ulkomaisen taiteen museon johtaja, prof. Aune Jääskinen.

Molempien yhdistysten keskeiseen toimintaan kuuluu esitelmätilaisuuksien järjestäminen. Bysanttikomitea on myös järjestänyt erilaisia retkiä. Bysanttikomitean painopiste on vahvasti taidehistoriassa ja ikonitutkimuksessa. Bysantin tutkimuksen seuran vuosittaiseen ohjelmaan taas kuuluu bysantintutkimuksen seminaaripäivän järjestäminen, johon tavallisesti on kutsuttu myös joku kansainvälisesti tunnettu tutkija. Monet seminaariesitelmät ja muita Bysanttiin liittyviä artikkeleita julkaistaan Bysantin tutkimuksen seuran julkaisemassa aikakauskirjassa "Byzantium and the North. Acta Byzantina Fennica". Tässä aikakauskirjassa, jonka toimitusneuvostoon kuuluu myös kansainvälisiä tutkijoita, julkaistaan ensisijaisesti bysantinistiikan ja Bysantin jälkivaikutukseen liittyviä tieteellisiä artikkeleita. Kymmenes volyymi ilmestyi nyt syksyllä 2000.

Kahden rinnakkaisen yhdistyksen olemassaolo tietenkin on herättänyt keskusteluja mahdollisesta voimien yhdistämisestä, varsinkin kun monet jäsenet kuuluvat molempiin yhdistyksiin. Toistaiseksi molemmat yhdistykset toimivat kuitenkin itsenäisesti ja aktiivisesti omilla tahoillaan. Tällä hetkellä tähtäimessä on seuraava, eli kahdeskymmenes kansainvälinen bysantinistiikan kongressi Pariisissa elokuussa 2001.

Jeanette Lindblom

Glossan säännöt

- 1§ Yhdistyksen nimi on Glossa - Keskiajan opinto- ja tutkimusyhdistys. Yhdistyksen kotipaikka on Helsinki.
Yhdistys on kaksikielinen.
EHDOTETTU MUUTOS: "YHDISTYKSEN NIMI ON GLOSSA – KESKIAJAN TUTKIMUKSEN SEURA."
- 2§ Yhdistyksen tarkoituksena on:
– edistää keskiajan opiskelun ja tutkimuksen piirissä toimivien opiskelijoiden yhteisiä etuja Helsingin Yliopistossa,
– lisätä sekä itäisen että läntisen Euroopan keskiaikaista kulttuuria opiskelevien ja tutkivien opiskelijoiden välistä yhteistoimintaa ja henkistä yhteenkuuluvaisuuden tunnetta,
– lisätä vastaavaa tiedonvälitystä tieteiden rajojen yli,
– sekä kehittää Bysantin ja keskiajan tutkimusta ja opetusta Suomessa.
EHDOTETTU MUUTOS: YHDISTYKSEN TARKOITUKSET ILMAISTAAN KOOTUSTI: "SEURAN TARKOITUKSENA ON EDISTÄÄ KESKIAJAN TUTKIMUSTA JA OPETUSTA KAIKILLA TIETEENALOILLA."
- 3§ Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys voi:
– järjestää kokouksia, esitelmiä ja opetustilaisuuksia,
– sekä harjoittaa tiedotus- ja julkaisu-toimintaa.
Ehdotettu muutos: Lisätään edellisiin:
"– Antaa lausuntoja toimialaansa liittyvissä kysymyksissä;
– Perustaa toimikuntia."
Toimintansa tukemiseksi yhdistys voi:
– ottaa vastaan lahjoituksia ja avustuksia,
– järjestää maksullisia tilaisuuksia,
– periä jäsenmaksua.

- 4§ Yhdistyksellä on vuosijäseniä ja kunniajäseniä.
Vuosijäseneksi voivat liittyä kaikki ne henkilöt, jotka haluavat edistää yhdistyksen tarkoitusperiä ja jotka hallitus jäseniksi hyväksyy.

Kunniajäseneksi voidaan kutsua erittäin ansioitunut keskiajan tutkija. Kunniajäsen valitaan kymmenen jäsenen kirjallisesta ehdotuksesta kahdessa peräkkäisessä kokouksessa, jolloin esityksen tulee saada 5/6 annetuista äänistä.

- 5§ Vuosijäsen suorittaa yhdistykselle syyskokouksen määräämän jäsenmaksun. Vuosijäsen, joka kahtena perättäisenä vuonna on laiminlyönyt jäsenmaksun suorittamisen, katsotaan hallituksen päätöksellä eronneeksi yhdistyksestä sitä seuraavan vuoden alusta.

Kunniajäseneltä ei peritä jäsenmaksua.

- 6§ Yhdistyksen toiminnasta vastaa hallitus. Hallitukseen kuuluu syyskokouksessa vuodeksi kerrallaan valittu puheenjohtaja ja viisi muuta jäsentä. Hallitus valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan, taloudenhoitajan ja sihteerin.

EHDOTETTU MUUTOS: "HALLITUKSEEN KUULUU SYYSKOKOUKSESSA VALITTU PUHEENJOHTAJA JA KAHDEKSAN MUUTA JÄSENTÄ SEKÄ NÄILLE NELJÄ VARAJÄSENTÄ. JÄSENET JA VARAJÄSENET VALITAAN KAHDEN VUODEN TOIMIKAUDEKSI SITEN, ETTÄ PUOLET HALLITUKSEN JÄSENISTÄ ON VUOSITTAIN EROVUOROSSA."

Yhdistyksellä voi olla muita yhdistyksen syyskokouksen valitsemia toimihenkilöitä.

7§ Hallitus kokoontuu puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta. Hallitus on päätösvaltainen kun neljä sen jäsentä on läsnä.
EHDOTETTU TÄYDENNYS: ”HALLITUS ON PÄÄTÖSVALTAINEN, KUN VIISI SEN JÄSENTÄ ON LÄSNÄ. KUTSU HALLITUKSEN KOKOUKSEEN ON ESITETTÄVÄ HALLITUKSEN JÄSENILLE VÄHINTÄÄN 14 VUOROKAUTTA ENNEN HALLITUKSEN KOKOUSTA.”

8§ Yhdistyksen nimen kirjoittaa puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, taloudenhoitaja ja sihteeri, aina kaksi yhdessä.

9§ Yhdistyksen tili- ja toimikausi on kalenterivuosi.

Yhdistyksen tilivuoden hallintoa ja tilejä tarkastamaan valitaan syyskokouksessa kaksi varsinaista tilintarkastajaa ja heille kaksi varatilintarkastajaa. Edellisen vuoden tilit on jätettävä tarkastettavaksi helmikuun aikana.

10§ Yhdistyksen päättävänä elimenä on yhdistyksen kokous. Kevätkokous pidetään maaliskuussa ja syyskokous marraskuussa, hallituksen määrääminä päivänä. Muita kokouksia pidetään tarpeen mukaan.

11§ Kevätkokouksessa käsitellään seuraavat asiat:
– hallituksen kertomus edellisen vuoden toiminnasta,
– tilit ja tilintarkastajien lausunto,
– edellisen vuoden tilinpäätöksen vahvistaminen,
– vastuuvapauden myöntäminen tilivelvollisille,
– sekä muut hallituksen esittämät asiat ja kokoukselle tehdyt yleiset esitykset, jotka tulee jättää kirjallisina yhdistyksen hallitukselle kaksi viikkoa ennen kokouspäivää.

Syyskokouksessa käsitellään seuraavat asiat:
– vahvistetaan seuraavan vuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio,

– määrätään jäsenmaksun suuruus seuraavalle vuodelle,
– valitaan yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja, hallituksen muut jäsenet sekä muut tarvittavat toimihenkilöt seuraavalle vuodelle,
– valitaan seuraavan toimikauden tilejä tarkistamaan kaksi tilintarkastajaa ja heille kaksi varatilintarkastajaa,
– sekä muut hallituksen esittämät asiat ja kokoukselle tehdyt yleiset esitykset, jotka tulee jättää kirjallisina yhdistyksen hallitukselle kaksi viikkoa ennen kokouspäivää.

12§ Kutsut yhdistyksen kokoukseen on toimitettava jäsenille jäsentiedotteella vähintään neljätoista päivää ennen kokousta.

13§ Nämä säännöt voidaan muuttaa, tai yhdistys purkaa, jos niin päätetään 3/4 enemmistöllä annetuista äänistä kahdessa, vähintään kuukauden väliajoin pidetyssä peräkkäisessä yhdistyksen kokouksessa. Jos yhdistys purkautuu, on sen varat ja omaisuus luovutettava jollekin rekisteröidylle yhdistykselle tai sellaisen laitoksen hyväksi, jolla on yhdistyksen tarkoitusperiä vastaavaa toimintaa.

Dies Medievals 2000 - Keskiäika keskuudessamme Olavinlinna 14.-15.10.2000

Mustan virran keskellä kohoava Olavinlinna otti puolilta päivin tihkusateen kastelema keskiajan harrastajat suojiinsa. "Keskiäikaiset päivät" avasi niiden isäntänä toiminut Joensuun yliopiston historian laitoksen professori Jukka Korpela. Hänen avauspuheenvuoronsa jälkeen Greifswaldin yliopistossa opettava tanskalaisprofessori Jens Olesen esitelmöi otsikolla "*Itämeri ja viikingit*". Prof. Olesenin mukaan viikinkitutkimuksessa liian vähälle huomiolle ovat jääneet Itämeren eteläiset alueet. Prof. Olesen selvitti pätevästi ja kiehtovasti eteläisen Itämeren viikinkiajan historiaa käyttäen lähteenään mm. jomsviikinkien saagaa, joka on peräisin 1200-luvun Islannista.

Vielä ennen varsinaisia teemaistuntoja professori Veikko Litzen selvitti Suomen keskiäikaisia lähteitä koskevan suuren *Diplomatarium Fennicum* -julkaisuprojektin tilaa ja tavoitteita. Hän kehotti tutkijoita pohtimaan, tulisiko tyytyä vain ajanmukaistamaan Reinhold Hausenin toimittama *Finlands medeltids urkunder* -teossarja vai etsiä ja julkaista aiemmin tuntemattomia Suomen keskiajan lähteitä.

Dos. Christian Krötzelin johtamassa ensimmäisessä teemaistunnossa otsakkeena oli "myytti". Glossan jäsen Samu Niskasen esitelmä selvitti, kuinka myyttejä – tässä tapauksessa pyhimyksiä – luotiin keskiajalla. Esimerkkinä toimi Anselm Canterburylainen, jonka pyhimysmainetta ryhdyttiin pystyttämään jo hänen eläessään. Projekti onnistui, sillä puoli vuosisataa Anselmin kuoleman jälkeen häntä palvottiin pyhimyksenä. Oulun yliopiston tutkija Mari Mäki-Petäyksen aiheena olivat modernit keski-aikamyytit Neuvostoliitossa ja Venäjällä. Hän selvitti esitelmässään "*Aleksanteri Nevski ja venäläinen isänmaallisuus*", kuinka Nevajoen sankari oli saanut palvella kulloisiakin valtaapitäviä viime vuosisadalla ja miten poliittiset aatteet olivat värittäneet hänen sankarikulttiaan. Glossan lippua piti korkealla myös Tuomas Heikkilä esitelmällään "*Kaupunkien keskiäikaisten perustamiskertomukset*". Kyse oli keskiajalla luoduista myyteistä, jotka tässä tapauksessa tuntuivat, ainakin nykynäkökulmasta, naiviudessaan huvittavilta: trieriläiset uskoivat

assyrialaisen prinssin perustaneen kaupunkinsa ammuin ennen kristillistä ajanlaskua. Tarinallaan Trier pyrki osoittamaan johto-asemansa muihin alueen kaupunkeihin nähden. Joensuun yliopiston tutkija Veli-Matti Sormusen esitelmän aihe oli "*Muukalaisuus ja kreikkalaisuus*", jonka otsikon alla hän pohti, millainen merkitys Bysantin kreikkalaisten identiteetille etnisillä eroilla oli. Dosentti Päivi Mehtonen selvitti, millä lailla keskiaika elää postmodernissa filosofiassa. Adaptiossa kyse on pikemmin kuvitellusta keskiaikaisesta tyylistä kuin akateemisesti pätevistä tulkinnoista. Keskiajasta haetaan lähinnä materiaalia omiin iskulauseisiin; esimerkiksi keskiajan ihmisen sitoutuminen traditioon ja sukuun on vastapooli nykyiselle ääri-individualismille.

Seuraavan istunnon teemana oli "sairasta" ja puheenjohtajana Tuomas Heikkilä. Satu Lidman esitelmöi aiheesta "*Keskiäikainen häpeä 1500-luvun saksalaisessa rikosoikeudessa*" ja Tom Linkinen puolestaan "*Perverssiydestä keskiajalla ja keskiajan kuvassa*". Molemmat esitelmöijät pystyivät käsittelemään hankalia aiheita ihailtavan luontevasti sortumatta hihittelyyn, mässäilyyn tai moralisointiin. Esitelmistä virisi myös mielenkiintoinen ja laaja keskustelu.

Illan viimeisen esitelmän piti Tartossa vaikuttava tohtori Anti Selart aiheesta "*The Bishop Adalbert of Riga and Prince Vladimir of Pskov*". Tohtori Selart eritteli ansiokkaasti niin saksalaisten, tanskalaisten kuin venäläistenkin rooleja Liivinmaan varhaishistoriassa.

Illalla esitelmien jälkeen Savonlinnan kaupunki tarjosi seminaarilaisille vastaanoton. Sen puitteissa keskiaikapäiväläiset tutustuivat Savonlinnan maakuntamuseoon ja nauttivat kaupungin tarjoaman runsaan päivällisen. Tutkimusta ei unohdettu edes lihapatojen ääressä. Baltian arkistojen tuntija, tutkija Tapio Salminen valisti allekirjoittanutta Riian arkistomateriaalin kauheasta kohtalosta toisen maailmansodan melskeissä: pommituksessa räjähtänyt ammusvaunu vei mukanaan suuren osan Saksaan evakuoitua odottaneista tärkeistä lähteistä. Ilmankos olin löytänyt päiväkausien etsinnöistä huolimatta niin vähän materiaalia Latvian valtion historiallisesta arkistosta.

Seuraavan aamun ensimmäisen puheenvuoron käytti Villa Lanten johtaja, dosentti Christian Krötzl esitelmällä *"Keskiaika keskuudessamme - eksoottista puuhastelua vai polttavan ajankohtaista 2000-luvullakin?"* Dos. Krötzlin mukaan keskiajan historialla on tärkeä tilaus tämän päivän yhdyntävässä Euroopassa. Keskiaika on kuitenkin myös eksoottista, sillä se eroaa voimakkaasti nykyajasta ja sen tutkiminen on metodologisestikin rikasta. Dos. Krötzl korosti lopuksi keskiajan innovatiivista luonnetta, josta osoituksena ovat esimerkiksi kaupunki- ja yliopistolaitoksen kehitys.

Istunnot jatkuivat teemalla "katoavainen oleva" ja puheenjohtajana toimi FT Markus Hiekkänen, hänkin Glossan jäsen. Esitelmässään *"Pysyväinen siunaus ihmisille ja kansoille. Neljäs käsky Suomen keskiaikaisten kirkkojen suojelun perusteena 1800-luvun lopulla"* Leena Valkeapää selosti asiantuntevasti Suomen kirkkojen ja hautausmaitten suojelutoimien alkuvaiheita kansallisen heräämisen aikana. Enpä ollut aiemmin tietänyt, että idän vastaisuus vaikutti tällaisiin asioihin. Päivi Maaranen vei esityksessään *"Keskiaikaisten kielten synty ja häviäminen"* lumoutuneet kuulijansa Karjaan ja Perniön vanhoihin maatalouspitäjiin, joiden keskiaikaiset kylät isojako hävitti. Virolaistähti Inna Pöltsam selvitti esitelmässään *"Women and the Reformation in Livonia"* naisten roolia Liivinmaan uskonpuhdistuksessa. Näkökulma oli äärimmäisen tervetullut allekirjoittaneelle, joka oli tähän asti uskonut naisten olleen lähinnä passiivisia väkivallan uhreja.

Lounaaksi popsittujen suussasulavien kermaperunoitten ja possunleikkeen jälkeen jakaannuimme kahteen istuntoon. Toisen teemana oli *"sukupuoli"* ja toisen *"Itämeri"*. Itämeri-istunnon nuoret tähdet Mikko Meronen ja Hanna-Leena Prusi mykistivät minut tyhjentävillä analyyseillaan aiheista *"Viipuri: Tallinnan kaupallista takamaata vai vakava kilpailija"* ja *"Viipurin linnanpäällikkö Krister Niilonpoika Vaasan kirjeet Tallinnan raadille 1417-1442"*. Itämeri-istunto päättyi entisen puheenjohtajamme Jeanette Lindblomin piristävään esitykseen *"Bysantin naisia"*.

Seminaarin loppukeskustelussa pohdittiin professori Korpelan johdolla mm. sitä, tulisiko perustaa valtakunnallinen ja monitieteinen keskiajan yhdistys. Meidän glossalaisten kannalta

kiinnostavaa ja ilahduttavaa oli se, että tällaiseksi seuraksi ehdotettiin Glossaa. Lisäksi turkulaiset ottivat reippaasti vastuulleen seuraavien keskiaikapäivien järjestämisen vuonna 2002. Prof. Jukka Korpelan johdolla keskusteltiin myös prof. Litzenin edellisenä päivänä esiin nostamasta kysymyksestä, tulisiko *Diplomatarium Fennicum* –projektin keskittyä FMU:n editioiden korjailuun vai uusien lähteiden etsimiseen ja julkaisuun. Yksimielisesti oltiin sitä mieltä, että jalkimmäinen vaihtoehto olisi kannattavampi.

Antti Ruutu

Mirator keskiajasta sähköisesti

1990-luvulla internetin käyttöominaisuudet ja käyttäjäkunta kasvoivat räjähdysnomaisesti. Havaittiin, että "verkkoa" voitiin hyödyntää myös julkaisutoiminnassa ja vieläpä tavalla, joka mahdollisti tiedonlevittämiseksi täysin toisenlaiset mittasuhteet kuin perinteinen paperimuotoinen julkaiseminen. Tieteelliset aikakauskirjat avasivat omia kotisivujaan internettiin, ja toisaalta internet tarjosi toimintaympäristön myös sellaisille julkaisuille, joiden kustantaminen paperimuotoisena olisi ollut taloudellisesti kannattamatonta — taloudellisten seikkojen merkityksestä julkaisukanavaa valittaessa kertoo se, että suhteellisen pienen lukijakunnan vuoksi harva tieteellinen aikakauskirja selviää ilman yhteiskunnan osoittamaa tukea. Sähköisen julkaisutoiminnan lisääntymisestä huolimatta sellaiset tieteelliset aikakauskirjat, jotka maksutta asettavat koko sisältönsä internetin käyttäjien ulottuville, ovat edelleen selvänä vähemmistönä. Useimmilta kotisivuilta voi lukea vain paperimuotoisen julkaisun sisällysluettelon tai valikoituja otteita artikkelitarjonnasta. Toki tällainenkin tarjonta palvelee tiedonhaluista, joka internetversioiden rekistereitä selaamalla pääsee suhteellisen nopeasti perille lehtien sisällöstä ainakin kotisivujen olemassaolokauden ajalta.

Keskiajantutkimukselle 1990-luku merkitsi suomalaisessa historiatutkimuksen kentässä uutta nousukautta: keskiaikaa tutkitaan nykyisin intensiivisesti useilla paikkakunnilla ja tutkimusta tehdään monitieteisesti ja vähintäänkin kansainvälisen kehityksen tasalla pysyen. Myös suuri yleisö kiinnostui keskiajasta, mikä on ilmennyt esimerkiksi "pimeisiin vuosisatoihin" sijoittuvien roolipelien tai

suuremmallekin yleisölle tarkoitettujen keskiaikatapahtumien suosiona. Olkoonkin, että tutkijan silmissä keskiajan monikäyttöisyyden muodot saattavat joskus vaikuttaa kaupallisilta ja anakronismeja viliseviltä, lisääntyvä kiinnostus aikakautta kohtaan on luonut tarpeen luoda foorumi uusimpien tutkimustulosten tunnetuksi tekemiselle. 1990-luvun puolivälissä suomalaisen keskiajantutkimuksen elpyminen ja sähköisten yhteydenpitokanavien kehittyminen kohtasivat toisensa, kun keskiajantutkijoiden ja -ystävien Medfenn-sähköpostilista aloitti toimintansa. Vuosikymmenen lopulla Glossae-lehti aloitti toimintansa ensimmäisenä myös verkossa ilmestyvänä keskiaikaan erikoistuneena kotimaisena aikakauskirjana.

Vuosituhanne vaihteessa perustettu Mirator-verkkajulkaisu (ISSN 1457-2362) juontaa juurensa tarpeesta hyödyntää "maailmanlaajuisen verkon" mahdollisuuksia sähköisessä julkaisutoiminnassa. Mirator toimii Jyväskylän yliopiston kotisivujen yhteydessä osoitteessa <http://www.jyu.fi/~mirator>. Miratorin alustavat kotisivut avattiin joulukuussa 1999, ja julkaisun säännöllinen toiminta alkoi 1. toukokuuta kuluvaan vuoteen. Sana "mirator" tarkoittaa ihmettelijää, mutta kuten julkaisun "kansilehdellä" oleva kuuluisa hahmo toivottavasti antaa ymmärtää, Miratorin pyrkii toimimaan, löytämään uutta ja murtamaan rajoja. Tässä tapauksessa se merkitsee niin valtiolliset rajat kuin kielirajat ylittävää keskiajantutkimuksen edistämistä.

Mirator julkaisee artikkeleita ja kirja-arvioita samojen periaatteiden mukaisesti kuin perinteiset paperimuotoiset tieteelliset aikakauskirjat. Miratorin kotisivut on laadittu kotimaisten kielten ohella englanniksi, ja Miratorin mahdollisia julkaisukieliä ovat näiden lisäksi norja, tanska, saksa, ranska, italia ja latina. Tähän mennessä julkaistut tekstit ovat olleet joko suomen- tai englanninkielisiä. Kaikki artikkelit varustetaan englanninkielisellä tiivistelmällä, jonka käännästämisestä tai kieliasun tarkastamisesta Mirator huolehtii — julkaisu on saanut tähän tarkoitukseen Emil Aaltosen säätiöltä pienenhkö avustuksen, joka on otettu kiitollisena

vastaan. Miratorin toimittamisesta ja kotisivujen ylläpidosta vastaa joukko jyväskyläläisiä tutkijoita: FM Jari Järvinen, FT Marko Lamberg, FL Anne Mäkipelto, FL Susanna Niiranen ja FT Leena Valkeapää. Tarpeen vaatiessa julkaistavaksi tarjottujen kirjoitusten arviointiin osallistuu myös toimituskunnan ulkopuolisia asiantuntijoita.

Mirator ei ilmesty erillisinä numeroina, vaan uusia artikkeleita ja arvioita julkaistaan sitä mukaa kuin julkaistaviksi tarjotut kirjoitukset ovat käyneet lävitse arviointi- ja toimitusprosessin. Kirjoitukset päivätään sen kuukauden mukaisesti, jonka aikana ne ovat ilmestyneet. Kirjoitukset julkaistaan pdf-muodossa, joten niiden lukeminen edellyttää Adobe Acrobat Reader -ohjelmalla varustettua päätettä. Lukuohjelman puuttumisen ei pitäisi olla este, sillä ohjelman voi maksutta ladata omalle koneelle julkaisun sivuilta löytyvän linkin kautta. Vaikka Mirator ei ilmesty paperimuotoisena, kiinnostavat artikkelit ja arviot on helppo tulostaa paperille. Mirator on yksi niistä historia-alan verkkojulkaisuista, joissa julkaistujen artikkeleiden bibliografiset tiedot kootaan The History Journals Guide -tietokantaan (osoite: <http://www.history-journals.de>). Julkaistujen kirjoitusten määrän kasvaessa artikkelit ja arviot on tarkoitus ryhmitellä teeman ja julkaisukielen mukaisesti, mikä helpottanee tiedonhakua.

Mirator on epäkaupallinen verkkojulkaisu, joka on tarkoitettu kaikille keskiajan historiasta kiinnostuneille. Koska Mirator pyrkii toimimaan kotimaisten keskiajantutkijoiden yhteydenpitokanavana, kotisivujen yhteydessä toimii tutkielmatietokanta, johon halukkaat voivat ilmoittaa tiedot valmistuneista tai tekeillä olevista tieteellisistä, keskiajan historiaan liittyvistä opinnäytetöistään. Lisäksi Mirator tarjoaa keskiajasta sekä osin myös antiikista, arkeologiasta ja uuden ajan alun historiasta kiinnostuneiden käyttöön kattavan linkkikokoelman mm. kymmeniin eri aloja edustaviin verkkojulkaisuihin ja hyödyllisiin tietopankkeihin kuten sähköiseen muotoon siirrettyjen lähdejulkaisujen äärelle. Linkkikokoelmaa luotaessa on pyritty huomioimaan tutkijoiden ohella myös muiden mahdollisten käyttäjäryhmien kiinnostuksen kohteet.

Miratorin toimituskunnan nimissä toivotan Glossae-lehden lukijat tervetulleiksi hyödyntämään julkaisumme palveluja. Pyrimme jatkuvasti kehittämään kotisivujen tarjontaa ja otamme mielellämme palautetta vastaan.

Marko Lamberg

MIRATOR
Jyväskylän yliopisto
Historian laitos
PL 35 (H)
40351 Jyväskylä

<http://www.jyu.fi/~mirator>
sähköposti: mirator@cc.jyu.fi